

Informatieve notitie van Empowerment kenniscentrum seksuele diversiteit in het onderwijs

Een mogelijke 'verplichting' van homobeleid voor scholen

Geregeld krijgt Empowerment de vraag of scholen niet verplicht kunnen worden aandacht te besteden aan homo-emancipatie. Deze notitie geeft een afweging en eindigt met een aanbeveling.

Redenen voor de vraag om verplichting

De vraag komt voort uit ongerustheid over de veiligheid van homoseksuele, lesbische en transgender leerlingen en onderwijspersoneel. Uit onderzoek blijkt dat docenten (in het vmbo) veel lagere niveau van gezondheid en welzijn hebben dan hun heteroseksuele collega's. (De Graaf et al, 2003, Beter voor de klas, beter voor de school, Rutgers Nisso Groep).

Uit een ander onderzoek blijkt dat 60 procent van de homoscholieren zegt dat ze denkt dat de schoolleiding zelden of nooit tegen homovijandig geweld optreedt (tegen 33 procent van alle scholieren die denkt dat de schoolleiding tegen geweld in het algemeen optreedt). 50 procent van de homoscholieren denkt dat de schoolleiding doorgaans niet helpt als je een hulpvraag hebt, tegen 29 procent van alle scholieren waar het gaat om algemene hulpvragen. (Dankmeijer, 2001, Laks optreden door schoolleidingen, in: Feit & Vooroordeel 10, 20 juni 2001, www.empower-ls.com)

Uit de ervaring van Empowerment, van lokale schoolbegeleidingsorganisaties en van lokale homoverenigingen blijkt dat schoolleiders zelden bereid zijn om onveiligheid op dit thema aan te pakken. Zij menen dat generiek veiligheidsbeleid volstaat, terwijl het glashelder is dat homospecifieke aandacht weliswaar moet worden ingekaderd in breder beleid, maar dat generiek beleid niet volstaat. Zelfs als een eigen docent een aanpak eist en ervoor zorgt dat de overheid de hele invoering van de aanpak financiert (zowel in de vorm van een bijdrage aan de school als in de vorm van begeleiding), weigert de school. (Zie uitspraak Commissie Gelijke Behandeling, 2006-13)

Door CBOO (de besturenorganisatie van het openbaar onderwijs) is tot twee keer toe gevraagd om Kort Lopend Onderwijs Onderzoek (KLOO) te laten doen naar de bereidheid en competentie van schoolleiders om de veiligheidsituatie van homoseksuele, lesbische en transgender leerlingen en onderwijspersoneel in te schatten en er adequaat beleid op te maken. Beide aanvragen zijn geweigerd.

Deze situatie vormt de achtergrond voor de toenemende vragen om een 'verplichting' van scholen om aandacht te besteden aan seksuele diversiteit.

Mogelijke vormen van verplichting

Empowerment heeft een verkenning gedaan van mogelijkheden om een verplichting in te voeren. Er blijken vijf mogelijkheden te zijn.

1. Wet op de kwaliteitszorg

De kwaliteitswet stelt eisen aan de kwaliteit van het beleid van scholen. Dit moet zijn vastgelegd in het schoolplan. Hierin zou een verplicht aandachtspunt kunnen worden opgenomen. De uitvoering moet plaatsvinden via de onderwijsinspectie. Omdat de onderwijsinspectie zich sinds vorig jaar vooral moet richten op scholen die slecht presteren, is het niet realistisch te verwachten dat de veiligheid rond seksuele diversiteit daarbij goed uit de verf komt. Wel kunnen individuen klagen bij de vertrouwensinspectie. Dit gebeurt echter nauwelijks.

2. Kerndoelen

De kerndoelen stellen kaders aan de onderwijsinhoud. Ze zijn zeer algemeen en generiek geformuleerd omdat alle denominaties zich erin moeten kunnen vinden. In de huidige kerndoelen staan generieke bepalingen die aandacht voor homoseksualiteit mogelijk dekken. Er is geen controle op de uitvoering. Mede op basis van suggesties van het Instituut voor Leerplanontwikkeling wordt de feitelijke invulling van de kerndoelen overgelaten aan commerciële educatieve uitgeverij. In circa 50% van de relevante schoolboeken wordt seksuele diversiteit opgenomen, cq weggelaten (Korte et al, Quick scan homoseksualiteit in leermiddelen, NICL, 2001).

3. Arbo-wet

De arbo-wet is een kaderwet die aangeeft hoe werkgevers en werknemers in een gezamenlijke verantwoordelijkheid kunnen komen tot een veilig werkklimaat. De effecten van deze wet hebben dus alleen betrekking op werknemers. De arbo-wet stelt dat werknemers en leerlingen beschermd moeten worden tegen psychosociale belasting. Seksuele intimidatie, intimidatie in brede zin (pesten), agressie en geweld vallen daaronder. Tot op heden is er geen school, docent of leerling geweest die erin slaagde op basis van deze wet een preventief beleid op school te realiseren. De inspectie is verantwoordelijk voor de controle, maar gezien haar uitgedeelde rol kan zij op dit specifieke punt weinig uitrichten.

4. CAO's

De CAO's zijn deels uitwerkingen van de arbo-wet. In de onderwijs CAO's is momenteel al een verplichting opgenomen dat scholen een veiligheidsplan moeten hebben. In het VO en de BVE is daaraan toegevoegd dat het plan een bepaling moet hebben die aangeeft hoe de school seksuele intimidatie en racisme gaat voorkomen (onder meer door middel van voorlichting). Homofobie is niet opgenomen.

5. Algemene wet gelijke behandeling

De AWGB is erop gericht om discriminatie tegen te gaan. Seksuele gerichtheid is een van de gronden waarop discriminatie niet is toegestaan, met uitzondering van discriminatie op grond van het enkele feit dat iemand homoseksueel is. "Het enkele feit" wordt door de Commissie Gelijke Behandeling geïnterpreteerd als "niet akkoord zijn met de expliciete grondslag van de school". Op grond van de AWGB is het niet mogelijk om preventieve aandacht te eisen. Het is afdoende als een school daders van discriminatie straft, zelf s als de school daarbij weigert te benoemen dat het om homovijandig gedrag gaat (zie uitspraak Commissie Gelijke Behandeling, 2006-13). De implementatie van deze wet vindt alleen plaats op basis van individuele klachten van onderwijspersoneel; dit gebeurt zelden.

Een afweging

In het algemeen kunnen we stellen dat wetten die het individu centraal stellen (als een leerling of docent een klacht moeten indienen om zijn/haar recht te halen) weinig tot geen maatschappelijk effect zullen hebben. Doordat homoseksuelen ervoor kunnen kiezen hun 'stigma' onzichtbaar te maken (er niet voor uit te komen) zullen zij doorgaans ervoor kiezen 'onder te duiken', liever dan een klacht in te dienen en het risico te lopen hun positie in gevaar te brengen.

Collectieve regelgeving voor scholen rond een specifiek thema heeft nauwelijks politiek draagvlak. De commissie-Dijsselbloem, die onlangs adviseerde dat scholen 'terug' moeten naar basisvaardigheden als rekenen en schrijven, lijkt het sluitstuk te vormen van een conservatief offensief om de pedagogische missie van de school om burgerschap in de zin van tolerantie en inlevingsvermogen te bevorderen, op de tocht zet. De rijksoverheid is daarnaast tegen extra regelgeving in het algemeen. Een formele verplichting heeft daarom weinig kans.

Toch kunnen deze tegenargumenten tegen een verplichting niet de zorg wegnemen dat scholen niet uit zichzelf aandacht aan veiligheid rond seksuele diversiteit gaan geven.

Een aanbeveling

In plaats van een 'verplichting' zou het beter zijn om te spreken van een kwaliteitscriterium. Als een risico onvoldoende zichtbaar is, is het immers nodig dat de autoriteiten dit zichtbaar maken. Omdat het niet wenselijk is om inhoudelijk voor te schrijven wat scholen in detail, zouden moeten doen, is het stellen van een kwaliteitscriterium een betere oplossing.

De voorkeur gaat dan uit naar een criterium voor het veiligheidsplan. Een kwaliteitscriterium daaraan zou men kunnen formuleren als:

De school besteedt in haar veiligheidsplan aandacht aan hoe de school de veiligheid van homoseksuele, lesbische en transgender leerlingen en -personeel garandeert. Het is onvoldoende om zonder toelichting aan te geven dat dit onderwerp wordt meegenomen in breder of generiek beleid. Het is nodig dat de school concreet aangeeft hoe zij sociale uitsluiting van deze leerlingen en van dit personeel voorkomt.

Op deze manier laat men scholen de ruimte voor eigen invulling, terwijl ze tegelijkertijd gedwongen worden na te denken en te formuleren hoe zij dit gaan aanpakken. Het kwaliteitscriterium geeft zowel belangenorganisaties als individuen een aanknopingspunt om hun rechten te eisen of om mee te praten over de aanpak. Mogelijk creëert zo'n bepaling een vraag naar ondersteuning, waar nu het Ministerie van OCW veel geld prompt in stimulering van scholen die liever niet willen meewerken.

Momenteel is de meest logische optie dat een criterium voor het veiligheidsplan opgenomen wordt in de onderwijs CAO's. Het zou echter de moeite waard zijn als verkend wordt of zo'n bepaling kan worden opgenomen in regelgeving die een grotere reikwijdte heeft.